

Abedin Denaj
Telefon 076 – 51 876 75
Abedin.denaj@gavle.se

Gävle kommuns slutrapport till Länsstyrelsen i Stockholm för romsk inkludering 2016 – 2020

Regeringen har i slutet av maj 2016 utsett Gävle kommun tillsammans med Borås, Uppsala, Stockholm och Haninge till utvecklingskommuner för romsk inkludering. Kommunerna har under fyra års tid fått statliga medel för att utveckla metoder för det kommunala arbetet med regeringens tjugoåriga strategi för romsk inkludering. Det övergripande målet för regeringens strategi för romsk inkludering är ”Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom”. Så lyder målet för regeringens strategi för romsk inkludering under 2012–2032. För att nå dit krävs insatser på nationell, regional och lokal nivå som involverar romska företrädare. Regeringen skriver i sin strategi att det är särskilt viktigt att prioritera levnadsvillkoren för barn och unga för att säkerställa att den nya generationen romer får bättre förutsättningar och möjligheter. (Skr.2011/12:56, s. 10, 15)

Arbetet med romsk inkludering har också sin utgångspunkt i lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Gävle kommuns handlingsplan för romsk inkludering blev antagen av kommunstyrelsen i mars 2018 och gäller fram till 2020. Från den 1 januari 2019 reviderades lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk så att rättigheter och skyldigheter stärktes ytterligare. Kommunerna och regionerna är t.ex. skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Arbetet med romsk inkludering är även en del av socialt hållbarhetsprogram för Gävle kommun. Socialt hållbarhetsprogram är indelat i fyra områden, trygghet, jämställda och jämlika villkor, delaktighet och inflytande, icke – diskriminering.

Beskriv på vilket sätt arbetet med romsk inkludering varit politiskt förankrat?

Kommunstyrelsen tog 2014 beslut om att Gävle kommun anslöt sig till det nationella nätverket för romsk inkludering. Efter detta beslut har varje ny kommunstyrelse utsett en förtroendevald till nätverket/en kontaktpolitiker för de romska frågorna. Eftersom kommunens arbete med nationella minoriteter samordnas av Styrning och stöd Gävle (tidigare kommunledningskontoret) har både ansökningarna för att bli utvecklingskommun, för att förlänga utvecklingsverksamheten efter två år och de årliga redovisningarna av utvecklingsverksamheten förankrats hos kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen har även fattat beslut om en handlingsplan för kommunens arbete med utvecklingsverksamheten för romsk inkludering 2017-2020.

Förtroendevalda har även deltagit i de ungdomsdialoger som kommunen år 2017 genomförde i samarbete med romska ungdomar. Våren 2019 anordnades ett politikersamråd för romsk inkludering och representanter från de mest berörda nämnderna och tjänstemän från olika sektorer deltog i mötet.

Hur har arbetet som genomförts tagit sin utgångspunkt i romers behov?

Under 2015 hade kommunala verksamheter med koppling till de fokusområden som nämns i regeringens strategi kontaktas för att kartlägga hur kommunens verksamheter arbetar med romsk inkludering. Det visade sig att få verksamheter hade kunskap om romer eller kännedom om de behov romer i Gävle hade. Därför fokuserade arbetet under 2016 i att inventera romers behov och önskemål.

Samhällsväglare med romsk språk- och kulturkompetensen intervjuade närmare hundra romer för att få en bättre bild av situationen och om de behov som kommunens invånare med romska bakgrund har. Denna inventering har varit en viktig utgångspunkt för arbetets utformning under utvecklingsperioden. Inventeringen har använts som underlag för att arbeta fram en handlingsplan och önskemålen och behoven som identifierades i samband med inventeringen har styrts vilka områden som prioriterats i arbetet under utvecklingsperioden.

Centralt för arbetet med utvecklingsverksamheten har varit att skapa dialog och möten mellan kommunens tjänstepersoner, förtroendevalda och invånare som identifierar sig som rom. Inventeringen visade att många romer i Gävle döljer sin romska identitet på grund av rädslan av att bli diskriminerad. Det har varit viktigt att skapa möjligheter för

kommunens romer att få sin röst hörd och att uppmuntra dem att involvera sig i arbetet med romsk inkludering. Romska barn, ungdomar och vuxna har tillsammans med kommunens tjänstepersoner och förtroendevalda samlats i olika forum för att diskutera romers behov, arbetes utmaningar och möjliga arbetsområden.

I intervjuerna år 2016 ställde romer mycket viktiga och relevanta frågor som berättar mycket om arbetets utmaningar lokalt.

- Hitta nya sätt att informera kommunens romer om sina rättigheter och att sprida allmän samhällsinformation till denna målgrupp.
- Utveckla samarbetet mellan skolan och romska familjer för att säkerställa romska barns rätt till utbildning.
- Hitta sätt att stärka romers möjligheter att behålla och utveckla sitt minoritetsspråk och sin kultur.
- Sprida information om romer, romsk kultur och historia till allmänheten för att motverka diskriminering och fördomar om romer.

Intervjuerna som gjordes 2016 visade dessutom:

- Många av kommunens romer dolde sin kulturella identitet av rädslan för att bli diskriminerade.
- Majoriteten av intervjuade vuxna romer arbetade men det önskades att flera romer i framtiden skulle utbilda sig.
- Stöd för romska barn som går i skolan efterfrågades. En kvinna svarade till exempel att hon önskade ”att läraren ska känna till att familjen inte har skolvana och vad det innebär för barnen som ska börja skolan”
- Romska föräldrar tyckte romska brobyggare var ett bra sätt att stötta barnens skolgång och att säkerställa en bra kontakt mellan föräldrarna och skolan.
- Minoritetsspråket och -kulturen uppledes av alla intervjuade som något viktigt, något som man ville bevara.
- Många intervjuade romer önskade att romani chib skulle synliggöras på offentliga platser i Gävle och att kommunen skulle informera på språket.
- Modersmålsundervisning i romani chib lyftes fram som någonting viktigt av många intervjuade.

- Romska kulturaktiviteter önskades. Särskilt viktiga är aktiviteter för barn och kvinnor.
- Vissa uttryckte en oro när det gäller inventeringen – man ville inte bli kartlagd av någon myndighet.

Utav de 97 personer som intervjuades så var det endast tre personer som kände till att romer är en nationell minoritet vilket tyder på att kommunen då inte nådde ut till romer med sin information om till exempel nationella minoriteters rättigheter. En utmaning i början av inventeringsperioden var också att få kommunens romer att ställa upp på intervjun. Förtroende för kommunen var lågt under 2016 och behövdes byggas upp.

- Varför försökte Gävle kommun aldrig att informera oss romer om att vi tillhör minoritet och vilka rättigheter vi romer har och vilka skyldigheter Gävle kommun har mot oss?
- Varför har samhället fördomar om romer?
- Hur länge ska vi behöva skämmas för att vi är romer?
- Hur jobbar Gävle kommun för att få bort diskriminering och fördomar mot oss romer?
- Nu när vi blev utvecklingskommun, hur ser planerna ut att jobba med romsk inkludering? Eller ska ni jobba med romska frågor utan romsk inkludering?
- Hur länge kommer den här satsningen att pågå?

Under hösten 2019 gjorde Gävle kommun en uppföljande intervju av 10 kommuninvånare med romsk bakgrund från tre olika romska grupper om kommunens arbete med romsk inkludering kopplat till indikatorerna från handlingsplanen. För Gävle kommun är det viktigt att kommuninvånare med romsk bakgrund känner sig inkluderad och delaktig i arbete för romsk inkludering. Av de romer som kommunen intervjuade var 7 kvinnor/flickor och 3 män/pojkar. Aldern på deltagarna har varit mellan cirka 14 – 62 år.

På vilket sätt har arbetet varit långsiktigt/ på vilket sätt har arbetet integrerats i kommunens ordinarie strukturer?

Gävle kommun har sedan hösten 2016 en styrgrupp för arbetet med romsk inkludering. De mest berörda förvaltningarna och bolag har utsett en representant till styrgruppen. Styrgruppen deltog under 2017 i arbetet med att ta fram en handlingsplan för kommunens utvecklingsverksamhet för romska inkludering 2017 – 2020.

Handlingsplanen arbetades fram i dialog med romska representanter och med processtöd från ett konsultföretag. Efter en remissrunda under hösten 2017 reviderades förslaget och kommunstyrelsen beslutade om handlingsplanen för utvecklingsverksamheten i mars 2018.

Arbetet med romsk inkludering är en del av Gävle kommuns arbete med social hållbarhet. Kommunen har ett socialt hållbarhetsprogram som har skapats för att utveckla och systematisera kommunens arbete med social hållbarhet och för att tydligare integrera säkerställande av mänskliga rättigheter i kommunens arbete. Nationella minoriteter och romsk inkludering är ett av sakområdena som ingår i programmet.

Samgällsvägleddare har fått i sitt uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för samtliga sektorer inom Gävle kommun. Arbetet är i gång och beräknas vara färdiga under 2020.

Hur har ansvaret för arbetet med romsk inkludering fördelats mellan olika funktioner/roller i kommunen?

Kommunen har en handlingsplan för arbetet med romsk inkludering 2017-2020 och olika förvaltningars/sektors ansvar och roller beskrivs i handlingsplanen. Styrgruppen har under hösten av 2018 gjort en tidsplan för aktiviteterna i handlingsplanen för romsk inkludering.

Romer som blev intervjuade av kommunen 2019 lyfte fram vikten av samhällsvägleddares roll i det lokala arbetet för romsk inkludering.

Hur har kommunens kapacitet att arbeta med romsk inkludering förbättrats under perioden?

Kommunens kapacitet att arbeta med romsk inkludering har stärkts sedan kommunen blev utsedd till en utvecklingskommun. Arbetet med romsk inkludering är strukturerat och förankrat inom Gävle kommun. Det är också en del av socialt hållbarhetsprogram. Arbete med romsk inkludering är strategiskt och utformad med minoritetens romers delaktighet och inflytande. Gävle kommun har en samhällsvägleddare

med romsk språk- och kulturkompetens och en modersmålärare på romani chib som undervisar på dialekten arli. Gävle kommun har etablerat en styrgrupp som ska leda och styra arbetet med romsk inkludering. Samarbete är etablerat med andra offentliga myndigheter samt studieförbund och civila organisationer.

Vilka verksamhetsområden inom strategin har ni fokuserat på och varför?

Utgångspunkten för arbete med romsk inkludering är intervjuerna som gjordes under hösten 2016. I intervjuerna fram kom det väldigt tydligt vilka områden som var viktiga att Gävle kommun skulle jobba med för minoriteten romer. I dialog med minoriteten romer beslutade Gävle kommun att prioritera fyra av sex fokusområden från den långvariga strategin för romsk inkludering. De fokusområden som Gävle kommun fokuserade på är:

- Utbildning
- Hälsa, social omsorg och trygghet
- Kultur och språk
- Civilsamhällets organisering

Vilka metodutvecklingsinsatser har genomförts?

Här presenteras några av de viktigaste metoder som Gävle kommun har arbetat med inom ramen för utvecklingsverksamheten.

Civilsamhällets organisering

Metod: Skapa samarbete mellan romska föreningar och andra civilsamhälles aktörer och lokala kulturinstitutioner

I slutet av år 2016 bildades en romsk förening i kommunen. Gävles romska förening har under åren arbetat med bland annat språk-, kultur- och hälsofrämjande aktiviteter. I samarbete med kommunen och andra lokala aktörer har föreningen arbetat med till exempel läxhjälpverksamhet för romska barn och firandet av den internationella romadagen. Särskilt prioriterade i arbetet med aktiviteter har varit barn och unga med romsk bakgrund.

Samarbetet med andra aktörer har resulterat i att den relativt nybildade föreningen har fått möjlighet att vara med att skapa större projekt både lokalt och nationellt. Genom samverkan med andra lokala aktörer har föreningen fått tillgång till lokaler som har kunnat användas för

aktiviteter. Studieförbundet Vuxenskolas lokaler har använts till de aktiviteter som kvinnogruppen och ungdomsgruppen har anordnat under åren. I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Gävle kommun driver Gävles romska förening läxhjälpverksamhet för romska barn och ungdomar. Läxhjälpgruppen samlas på Stadsbiblioteket. Ungdomar från Gävles romska förening har varit med att skapa en konstutställning "Idag är jag rom" på Läns museet Gävleborg.

Hälsa, social omsorg och trygghet

Metod: Kvinnogruppen och hälsofrämjande aktiviteter för romska kvinnor och flickor

Gävles romska förening och Gävle kommun samarbetade under 2017 med Romska ungdomsförbundet för att utbilda unga romer till hälsoinspiratörer. Deltagarnas engagemang resulterade i att det skapades en kvinnogrupp inom Gävles romska förening. Kvinnogruppen har själv utsett en ledare som har fått som uppgift att få igång, planera och organisera kvinnogruppernas träffar samt att informera kvinnor och tjejer om kommande aktiviteter.

Länsstyrelsen i Stockholms län beviljade i slutet av 2017 ett bidrag på 30 000 kr till fortsatta hälsofrämjande insatser för romska kvinnor. Medlen tilldelades Gävle kommun för att i samverkan med den lokala romska föreningen stärka och fortsätta att ge stöd till den romska kvinnogruppen. Syftet med bidraget har enligt beslutet varit att möjliggöra fortsatt stöd för kvinnogruppen för att entusiasmen, sammanhållningen och engagemanget skulle bestå och att kvinnogruppen skulle kunna utvecklas och ha kraft att driva sina frågor långsiktigt.

Vad har satsningen givit målgruppen romska kvinnor och tjejer i vår kommun?

- Gemenskap och glädje.
- Bestämmanderätt och egenmakt.
- Möjlighet att öva allt det praktiska som hör till föreningslivet - att välja ledare, skriva bidragsansökningar, mötesformer och att fatta beslut som en större grupp.
- Inspiration till hälsosamma levnadsvanor.
- Möjlighet att få mer kunskap om hälsorelaterade teman som önskats av målgruppen, till exempel kvinnohälsa, och möjlighet att besöka relevanta verksamheter inom Region Gävleborg.

- Inspiration - möjlighet att träffa en driven och livskraftig romsk kvinnoförening och kunna inspireras av deras arbete.

Vad har satsningen givit kommunen?

- Möjlighet att kunna ha dialog med romska kvinnor och skapa ett närmare samarbete med romska kvinnor.
- Möjlighet att kunna involvera flera romska kvinnor och tjejer i olika åldrar i arbetet.
- Mer kunskap och insikter om romska kvinnors och tjejers behov inom hälsoområdet.
- Möjlighet till samverkan med Region Gävleborg i frågor som rör romers hälsa. Gemensam planering där kommunens ansvariga tjänstepersoner för romsk inkludering, nationella minoriteter, folkhälsa samt tjänstepersoner från Region Gävleborg varit involverade.

Metod: Infoträffar för den romska målgruppen

Under hösten 2017 höll socialtjänstens fältgrupp ett första informationsmöte för den romska målgruppen och ytterligare två infomöten genomfördes under 2018. På träffarna presenterade socialtjänstens familjestöd och mottagningsenhet sin verksamhet samt svarade på deltagarnas frågor.

Deltagarna uppskattade möjligheten att kunna samlas och träffa socialtjänsten. Frågor ställdes även gällande mycket känsliga ämnen som till exempel omhändertagande av barn. Förtroende för socialtjänsten var lågt hos de deltagare som deltog i mötet men samhällsvägleddaren upplever att mötena bidrog till en ökad förtroende mellan den romska målgruppen och socialtjänstens verksamheter. Romer som deltog i mötena bytte kontaktuppgifter med socialtjänstens medarbetare. Den här typen av ganska informella infoträffar som anordnas utanför ordinarie kontorstid upplevs öka förståelsen och tilliten mellan romer och de kommunala verksamheterna.

Utbildning

Metod: Brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens inom grundskolan

Utbildning Gävle hade under 2017 och 2018 en romsk brobyggare som arbetade inom grundskolan. Brobyggaren var i en verksamhet som heter

SAX och som arbetade särskilt med att möjliggöra för unga med komplex problematik i socialt utsatta livssituationer att nå högre måluppfyllelse i skolan. För att säkerställa att brobyggaren fick stöd i sin yrkesroll fanns en särskilt utsedd kontaktperson från socialtjänsten.

Brobyggaren var en förebild för romska barn. Brobyggaren arbetade under våren 2018 först och främst med kunskapshöjande insatser om romer och romers historia för högstadieelever och skolpersonal. Föreläsningar anordnades på två skolor, en kommunal och en friskola, och ca 540 elever har lyssnat på föreläsningen. Brobyggaren träffade även SO-lärare och berättade om den romska minoriteten. Elever och lärare lämnade in positiv feedback gällande föreläsningarna. Ämnet har för många varit relativt okänt men enligt kommentarerna har det varit bra och intressant att via föreläsningen få lära sig mer om romernas historia. Föreläsningarna bidrog till att sprida kunskap om den nationella minoriteten romer och dess historia till skolelever och personal i kommunen.

Utbildning Gävle hade även en brobyggarfunktionen för skolan innan Gävle kommun blev utsedd till en utvecklingskommun 2016 av regeringen.

Metod: Study group och romska förebilder för barn

I samband med behovsinventeringen under hösten 2016 lyftes det fram önskemål om läxhjälp för romska barn och unga. Gävles romska förening inledde under 2017 ett samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunen för att skapa läxhjälp för målgruppen romska elever. Syftet med läxhjälpgruppen ”study group” har varit att ge stöd för romska elever vid läsläsning och att locka dem till biblioteket. Aktiviteten har ett läsfrämjande och identitetsförstärkande syfte genom att barnen aktivt har arbetat med högläsning och även fått upptäcka litteratur på romani chib.

Study group har anordnats under 6 terminer på Stadsbiblioteket i Gävle. En gymnasielärare och kommunens romska samhällsvägledare har funnits på plats i läsläsninggruppen. Viktigt i verksamheten har varit att få barnen att känna sig välkomna i biblioteket och uppleva att biblioteket också är till för dem. Biblioteket har tagit emot gruppen väl och gruppens närvaro i biblioteket har bidragit till bland annat ökad kunskap om den romska målgruppen i bibliotekets verksamhet och ett synliggörande i det offentliga rummet.

En viktig del av study group-metoden har varit motiverande samtal med romska barn och att göra barnen delaktiga i verksamhetens utveckling. Under året har bland annat ämnen som vikten av bra betyg, modersmålsundervisning samt kommunens roll och ansvar diskuterats. Gruppen har deltagit i en skrivverkstad ledd av en bibliotekarie. Även yngre romska barn har involverats i läxhjälpgruppens arbete för att locka småbarnsfamiljer med romsk bakgrund till biblioteket.

Gävles romska förening har även aktivt arbetat med att ordna möten med människor i olika professioner som barnen är intresserade av så att barnen kan få förebilder inom de yrken som intresserar dem. Förebilder har bjudits in till study group och även till träffarna med föreningens ungdomsgrupp.

Vad tycker barnen som deltar i läxhjälp är bra med verksamheten?

- De upplever att de har fått hjälp med sina läxor (t.ex. läxor i NO, svenska, engelska, matematik, uppsatsarbete).
- De har lärt sig nya ord både på svenska och på engelska.
- Läraren är duktig på att förklara uppgifterna.
- Det är bra att många barn kommer till läxhjälp och att man är förebilder för varandra och känner varandras stöd.

Vad ser vi för resultat?

- Deltagande barnens intresse för att besöka biblioteket har ökat.
- Study group har skapat nyfikenhet hos de deltagande barnen för att läsa böcker, skriva texter, läsa/skriva även på romani chib.
- Barnen som deltar i läxhjälp deltar även i modersmålsundervisningen i skolan.
- Verksamheten har skapat en ökad medvetenhet om vikten av utbildning, lyckad skolgång och bra betyg hos de deltagande barnen.
- Romska barn har börjat umgås med varandra och vågar drömma om framtiden.
- Flera barn är öppna om sin romska identitet.

Språk och kultur

Metod: Information och kunskapshöjande insatser

Eftersom romer har varit en ganska osynlig grupp i kommunen har det initialt varit viktigt att på olika sätt arbeta för att synliggöra romers lokala närvaro och att sprida information om romer som en av Sveriges

nationella minoriteter. Gävle kommun och andra lokala aktörer har under utvecklingsperioden aktivt arbetat med kunskapshöjande insatser om romer, romsk inkludering, mänskliga rättigheter och diskriminering.

Den romska minoriteten har synliggjorts bland annat via kunskapshöjande insatser, kulturaktiviteter, klockspelning och genom flaggning med den romska flaggan den 8 april.

Några exempel på föreläsningar, informations- och utbildningstillfällen som har anordnats under åren:

- Föreläsningar med romska föreläsare på biblioteket. Kommun har medvetet valt föreläsare från olika romska grupper för att synliggöra att romer i Sverige inte är en homogen grupp.
- Utbildningar till kommunens medarbetare: Socialtjänstens internutbildning med temat romsk inkludering, föreläsningar för omvårdnadspersonalen, workshops om rättighetsbaserat arbetssätt osv.
- I slutet av hösten 2018 har AB Gavlegårdarna i samarbete med Boverket genomfört utbildningen "Likabehandling av romer på bostadsmarknaden" för Gavlegårdarnas samtliga ca 200 medarbetare. Föreläsningar till olika ungdomsgrupper, studerande, föreningar osv. om romsk inkludering.
- Ungdomskonferensen för romska ungdomar i samarbete med Romska ungdomsförbundet.
- Minoritetsveckan 2019.

Metod: Involvera romska barn och unga i arbetet med romsk inkludering

Det övergripande målet för regeringens strategi för romsk inkludering är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Regeringen skriver i sin strategi att det är särskilt viktigt att prioritera levnadsvillkoren för barn och unga för att säkerställa att den nya generationen romer får bättre förutsättningar och möjligheter. (Skr. 2011/12:56, s. 10, 25) Det har därför varit viktigt att prioritera romska barn och unga i kommunens arbete med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering.

Romska barn och unga har involverats i arbetet på flera olika sätt. Det har anordnats särskilda träffar och verksamheter för barn och unga i olika åldrar. Till exempel läxhjälp, föreläsningar, kulturaktiviteter och

dialogmöten. Syftet med träffarna har varit att informera unga romer om deras rättigheter, att stärka deras kulturella identitet och att ge dem möjlighet till delaktighet och inflytande i det lokala arbetet med romsk inkludering. För att romska barn och unga ska ha samma möjligheter som icke-romska barn har träffarna anordnats i offentliga miljöer som är till för alla – till exempel i bibliotek- och museimiljöer. Detta för att romska barn och unga ska bli vana vid att besöka bibliotek, museer och andra kulturinstitutioner och känna sig trygga i dessa miljöer.

Romska barn och unga har fått lyfta fram sina önskemål och behov, de har aktivt deltagit i planeringen av verksamheten och deras behov har styrt det lokala arbetets utveckling. Ungdomsdialogerna som genomfördes 2017 resulterade i en separat aktivitetsplan.

**Vilka effekter bedömer ni att era utvecklingsinsatser har gett?
Resonera både utifrån ett kommunalt och romskt perspektiv.**

För Gävle kommun har dessa utvecklingsinsatser lett till att information om romer och deras långvariga historia i Sverige har nått ut till flera. I kontakt med olika kommunala verksamheter upplever vi en större kunskap om romer jämför med tiden innan utvecklingsverksamheten.

Effekter som vi ser att utvecklingsinsatserna har gett är till exempel att kommunen har kommit i kontakt med flera romer och flera romska grupper. Gävle kommun har anordnat olika kulturaktiviteter för minoriteten romer och personer med romsk bakgrund bevitnar om hur kulturaktiviteter har bidragit till att flera romer vågat bli delaktiga i arbetet.

Kommunen kan idag se ett engagemang hos den lokala romska minoriteten och att många romer vill lära sig mer om sina rättigheter. Ett exempel på utvecklingen är att när kommunen intervjuade närmare hundra romer 2016 kände endast tre personer till att romer är en nationell minoritet. Vid intervjutillfället 2019 kände samtliga 10 personer till att romer är en av Sveriges nationella minoriteter.

De äldre romerna i Gävle berättade i intervjuerna 2016 om sina erfarenheten av diskriminering och fördomar. De unga romerna berättade om rädslan för att bli diskriminerad om de är öppna om sin romska identitet bland människor som man inte känner. När kommunen gjorde en inventering om romernas behov 2016 var de flesta inte öppna med sin romska identitet, men under 2019 så märkte man en skillnad. Flera unga

romer beskriver att de är öppna om sin romska identitet både i skolan och bland människor de inte känner. Anledning till att flera unga romer är öppna med sin romska identitet kan kopplas till utvecklingsarbetet som Gävle kommun har gjort under de tre senaste åren.

Romska ungdomar lyfte fram i ett dialogmöte i september 2019 att på de skolor som hade arbetat med brobyggjarverksamhet hade personalen mer kunskap om romer än några andra skolor som inte hade arbetat med romsk brobyggare.

Lokala aktörer har tillsammans skapat flera samarbetsprojekt för att främja romers rättigheter. Gävles romska förening har i samarbete med Romska ungdomsförbundet fått bidrag från Allmänna Arvsfonden för att skapa en romsk app. Appen Ung & Rom har lanserats under 2018. Studieförbundet Vuxenskolan har i samarbete med Gävles romska förening fått bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för Ungas organisering under 2019. Syftet med projektet är att involvera flera romska barn och ungdomar i föreningslivet samt att organisera sig. Medborgarskolan i Gävle har i samverkan med Gävles romska förening fått bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för hälsofrämjande insatser under 2019. Intentionen med hälsofrämjande insatser är att öka medvetenhet om den psykiska ohälsan och utbilda minoriteten romer i ”Första hjälpen till psykisk hälsa”. Ett annat projekt som Studieförbundet Vuxenskolan har fått i bidrag i samverkan med Gävles romska förening är för språkreitalisering från Kulturrådet under 2019. Målet med projektet är att väcka lust och intresse bland romska barn och ungdomar för det romska språket.

Hur ser de ekonomiska förutsättningarna ut för ett fortsatt arbete med romsk inkludering efter avslutad utvecklingsverksamhet?

Gävle kommun har stora ekonomiska utmaningar de närmaste åren och de ekonomiska förutsättningarna framgent är ännu inte beslutade. Det medför att det inte är möjligt att uttala sig om den ekonomiska situationen avseende romsk inkludering.

Hur har arbetet genomförts i samarbete med andra aktörer? Exempelvis det civila samhället eller regionen.

Gävle kommun har ett samarbete med Gävles romska förening sedan 2017. Kommunen utförde tillsammans med Gävles romska förening

olika kulturarrangemang i Gävle för att synliggöra den romska kulturen och dess högtider.

Region Gävleborg har tillsammans med Länsstyrelsen Gävleborg under 2019 startat ett nätverk för samtliga nationella minoriteter. I nätverket ingår förutom Region Gävleborg, Länsstyrelsen Gävleborg också samtliga 10 kommuner som finns i Gävleborgs län. Syftet med nätverket är att informera varandra om nya metoder, stärka varandra i våra roller, ha erfarenhetsbyte och bygga upp ett starkare samarbete med varandra.

Under hösten 2019 anordnades minoritetsveckan i Gävle och initiativet till minoritetsveckan tog Gävle kommun med stöd av Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg, Läns museet Gävleborg, Studieförbundet Vuxenskolan, Finska klubben, Sveriges Fängelsemuseum, Svenska kyrkan och Hälsinglands Museum. Syftet var att synliggöra, inspirera och utbilda inom ämnet nationella minoriteter.

Hur avser kommunen att fortsätta arbetet med romsk inkludering?

De sista 18 månaderna av tiden som utvecklingskommun har tydligt inriktats på att utveckla rutiner och riktlinjer i de verksamheter som berörs av strategin. Detta för att säkerställa att arbetet implementeras i ordinarie strukturer som kommer i kontakt med minoriteten. Gävle kommun kommer fortsätta ha samråd med minoriteten efter vår period som utvecklingskommun.

Konkretisera hur kvinnor/män, flickor/pojkar har nåtts av olika insatser.

Av romer som intervjuades under 2016 var 62% män och 38 % kvinnor. Romer i Gävle berättade i intervjuerna om sina erfarenheter av diskriminering och fördomar. För många var det självklart att man inte var öppen om sin romska identitet bland människor som man inte känner. 72% av intervjuade romska kvinnor och 38% av intervjuade romska män svarade nej på frågan om man vågar berätta för någon som man inte känner att man är rom.

Romska män visade ett mer aktivt intresse för intervjuer än romska kvinnor. Romska kvinnor svarade även oftare att de inte var öppna med sin romska identitet. Barn, unga och kvinnor är särskilt prioriterade i grupper i kommunens arbete med romsk inkludering och aktivt arbete med dessa målgrupper har resulterat i att både kvinnor, barn och unga är

idag mycket aktiva i kommunens arbete med romsk inkludering. Det är fortfarande en utmaning att involvera männen i samma utsträckning som kvinnor, barn och unga.

Romer i Gävle har involverats i olika hälsofrämjande satsningar. Målsättning för projektet kring hälsoinspiratörer var att involvera särskilt romska tjejer och kvinnor i projektet. Under året 2017 utbildades 32 hälsoinspiratörer och det var fler kvinnor än män. Länsstyrelsen i Stockholms län beviljade i slutet av 2017 ett bidrag på 30 000 kr till fortsatta hälsofrämjande insatser för romska kvinnor. Bidraget möjliggjorde särskilda satsningar gentemot romska tjejer och kvinnor under 2018. Satsningarna planerades tillsammans med målgruppen och utifrån målgruppens behov och önskemål.

På vilket sätt har kommunen arbetat rättighetsbaserat? Hur har kommunen säkerställt principen om icke-diskriminering?

Kommunens arbete med romsk inkludering syftar ytterst till att säkerställa att kommuninvånare som hör till den romska minoriteten får sina rättigheter tillgodosedda. Kommunen vill kvalitetssäkra att bemötande och service sker på lika villkor för alla kommuninvånare.

Kommunen har arbetat rättighetsbaserat med romsk inkludering. Viktigt har varit att säkerställa att kommunens verksamhet inte stänger ut någon och att alla får tillgång till verksamheten på lika villkor. Kommunen har inlett arbetet med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering med att involvera målgruppen/rättighetsbärarna samt att identifiera hinder som finns för romer i Gävle för att inte få sina rättigheter tillgodosedda.

Hela processen av att ta fram handlingsplan för kommunens utvecklingsverksamhet för romsk inkludering har utgått från strategin för romsk inkludering – centralt för processen har varit fokus på rättighetsperspektivet och på romers delaktighet och inflytande

Arbetet med MR-principen icke-diskriminering har bland annat handlat om att samla in kunskap om den diskriminering som kommunens romer möter samt att synliggöra situationen lokalt. Ett konkret exempel på detta arbete är samarbetet år 2018 med Länsmuseet Gävleborg som möjliggjort för romska ungdomar att skapa en konstutställning ”Idag är jag rom”. Romska ungdomar har via skapande fått möjlighet att reflektera över sin kulturella bakgrund, sin identitet samt den diskriminering som romer möter. Tack vare utställningen har teman som

diskriminering, fördomar, identitet och behovet av att dölja sin kulturella identitet lyfts fram även i lokalmedia.

Sedan 2014 använder sig Gävle kommun av en barnchecklista. Varje beslut som berör barn och ungdomar ska föregås av en bedömning om barns rättigheter tillvaratagits i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnchecklistan ska upprättas vid beredning av ärenden till nämnd och styrelse och ska bifogas ärendet som en bilaga.

Övrigt

Finns det något annat som ni vill att Länsstyrelsen/regeringen bör känna till om ert arbete?

Minoriteten romer är medveten om deras rättigheter som en nationell minoritet och vet vilka skyldigheter kommunen har mot nationella minoriteter. Det finns en oro bland minoriteten romer som blivit intervjuad under 2019 om att arbete med romsk inkludering ska upphöra efter vår tid som en utvecklingskommun. Minoriteten romer upplever att det finns en risk att samhällsväglare med språk- och kulturkompetenstjänst ska upphöra.

Några kommentarer från intervjuerna:

- I och med att vi har varit utvecklingskommun i 4 år har vi haft en samhällsväglare som har gjort en fantastisk insats och bidragit till att det har blivit enormt mycket bättre och att romer känner sig involverad och att vi har en chans att påverka och man har någon att vända sig till. Ta man bort den funktionen finns det ingenting kvar. Det är inte rätt att säga att allting sitter förankrat hos den här personen, men det gör det längs vägen till stor del. Ta man bort samhällsväglarens tjänst så finns det ingenting kvar för då har man inte kvar den fasta punkten att vända sig till.
- Det känns jättedålig, skrämmande, hemsk och väldigt osäkert.
- Nu finns det inga resurser och vi får inga bidrag från staten och det är skrämmande.
- Arbete med romsk inkludering ska inte vara ett projektarbete utan ska ses som en investering och därför är det viktigt att ha en samhällsväglare med språk- och kulturkompetens.
- Samhällsväglare har stärkt oss i vår identitet och nu vågar jag kräva mina rättigheter som en nationell minoritet.

- Jag vill tack hela Gävle kommun för arbetet med romsk inkludering och hoppas verkligen på att arbetet inte slutar efter vår period.
- Samhällsvägleddare är min förebild och det finns inga andra romer som jobbar åt våra rättigheter och det är viktigt att han finns kvar i kommunen.
- Samhällsvägleddare förklarar ord som jag inte förstår på svenskar och hjälper mig mycket med mina läxor på study group.
- Samhällsvägleddarens arbetet har lett till att jag börjar umgås med andra romer och är aktiv inom Gävles romska förening.
- Jag känner inte till att jag tillhörde någon minoritet till jag kom i kontakt med samhällsvägleddare.
- Samhällsvägleddare ge oss information på romani chib och belyser viktigt av att kunna läsa och skriva på romani chib samt uppmuntrar oss att gå på modersmål och nu går jag på modersmål.
- Samhällsvägleddare arbete är ovärderligt och betyder så mycket för oss romer.
- Jag var skeptisk redan från början för hela arbetet med romsk inkludering och tyckte att det inte var långsiktigt men samhällsvägleddare övertygade mig om att ge Gävle kommun en chans.
- Samhällsvägleddare har gjort jättemycket för barn/unga, men också för oss kvinnor och det är vi tacksamma över.

Länsstyrelsen önskar även en sammanfattning om hur arbetet med romsk inkludering har utvecklats i kommunen under 2016–2019, ca en A4-sida. (Här önskar Länsstyrelsen att ni lyfter fram det som ni själva anser är det viktigaste i ert arbete, era prioriteringar).

Arbetets bakgrund i Gävle kommun

Under hösten 2016 var romer i Gävle ganska osynlig grupp för de flesta kommunala verksamheter. Därför fokuserade arbetet under 2016 i att inventera romers behov och önskemål. Samhällsvägleddare med romsk språk- och kulturkompetens intervjuade närmare hundra romer för att få en bättre bild på situationen och om de behov som kommunens invånare med romsk bakgrund har. Denna inventering har varit en viktig utgångspunkt för kommunens utvecklingsverksamhet för romsk inkludering.

När Gävle kommun påbörjade arbete med romsk inkludering var det en utmaning att involvera minoriteten romer i arbetet. Majoriteten av romer som Gävle kommun kom i kontakt med hade låg tillit och förtroende för Gävle kommun. En central utmaning är att den romska minoriteten inte känner sig trygg att visa sin romska identitet, varken i det offentliga rummet eller i direkt kontakt med kommunen. Denna otrygghet bottnar bland annat i rädslan att bli utsatt för diskriminering på grund av sin identitet.

Det var och är fortfarande en utmaning att komma i kontakt med flera romska grupper. Under 2016/2017 var det bara romer från Balkan som deltog i arbetet på grund av att de var enklaste för samhällsvägledare att komma i kontakt med. I dagsläget är det tre romska grupper som är aktiv i arbete. Det är resande romer, lovara romer och romer från Balkan. Det är en utmaning att involvera romska män och pojkar i arbetet. Det är flera tjejer och kvinnor som är i involverat i arbetet.

För Gävle kommun har arbete med romsk inkludering möjliggjort att komma i kontakt med minoriteten romer och lyssnat på deras behov och ta fram en handlingsplan för romsk inkludering. Kommunen har under utvecklingsperioden aktivt arbetat med att synliggöra romer som en nationell minoritet, romsk kultur, romernas historia i Sverige och med att lyfta fram romska röster och erfarenheter.

Mål för Gävle kommuns utvecklingsverksamhet för romsk inkludering under perioden 2017-2020 har varit följande:

- Romska elevers rätt till utbildning är säkerställd
- Kunskap om mänskliga rättigheter både bland romska minoriteten och majoritetssamhället har ökat
- Romers rätt till bästa möjliga hälsa är säkerställd
- Romer i Gävle känner sig trygga med att vara öppna med sin romska identitet
- Den romska minoritetens rätt till delaktighet är säkerställd

Ökad kunskap om samtliga nationella minoriteters rättigheter till kommunanställda samt till minoriteten romer. Intervjuerna som gjordes under hösten 2019 visar att flera romer är öppna med sin romska identitet i Gävle. Både bland barn och ungdomar ökar deras självförtroende för att vara öppen med sin romska identitet i kontakt med majoritetssamhället.

Sid 19 (19)

Abedin Denaj
Samhällsvägleddare
Administrativa avdelningen